

מנהיגי חינוך יקרים,

הנהגותיו של אברהם אבינו משמשים מקור להרבה מעיני התפילה. מהפסוק בפרשתנו (בראשית יט כז) "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם וגו'" למדו חז"ל (ברכות כו, ב) שאברהם תיקן תפילת שחרית וכן למדו חז"ל מפסוק זה (ברכות ו) שכל הקובע מקום לתפלתו - אלוקי אברהם בעזרו.

ולגבי העמידה והקביעות בתפילה כותב הרב קוק: וזמן פעולה זו נחוצה ביותר בשחרית, שיכין האדם לעצמו קודם שיפנה לעסקי החיים ורגשות תאוות הגוף המוכרחים, להקנות לעצמו מעמד מוסרי חזק באופן שתהיה לו עמידה נכונה וקיימת שלא ישטפוהו המון גלי הזמן, ויוכל לעמוד בניסיונות של הכוחות המתנגדים. (עין אי"ה) אברהם היה הראשון שעמד בפני כל פיתויי העולם והטביע במסירות את האמונה בבורא עולם בעולם שהיה כולו מלא בעבודה זרה וכפירה. לכן תפילתו נקראת "עמידה" על שם העמידה בניסיונות והעמידה כנגד העולם כולו.

כמו כן למדנו מפרשתנו חידוש על מעלתה וכוחה של התפילה. הגמ' בבבא קמא דף צב, א מביאה: "כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה... ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו' [וגו']", וכתוב: 'וה' פקד את שרה כאשר אמר' וגו' כאשר אמר אברהם אל אבימלך". תפילתו של אברהם להסיר את עונש העקרות מבית אבימלך הועילה לא רק לאבימלך אלא אף לאברהם שנתברך בזכות זאת בפקידת שרה, וכן שרפואתו קדמה לאבימלך וביתו ואכן שרה נפקדה עוד לפני שסר עונש העקרות מבית אבימלך. ולכאורה אברהם נתבשר על כך ששרה תלד לפני כל המפגש עם אבימלך אך כמו שבאר ה"אור החיים" הקדוש: "והזמין לו ה' מצוה שסגולתה שיפקד ובזה נתקיימה הבטחתו".

"כל המתפלל על חברו הוא נענה תחילה"- לכאורה גם אם האדם לא התפלל על עצמו בכל אופן הוא זוכה לישועה וברכה רק מעצם העובדה שהוא התפלל על חברו. והמדובר שהאדם זקוק לאותה ישועה שחברו זקוק לה. יש להבין איך פועלת סגולה זו, שהרי צריך שאדם יתפלל על עצמו?! נראה לבאר זאת עפ"י מה שנאמר בגמ' (ברכות דף יב ע"ב): "כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש - נקרא חוטא...אמר רבא: אם תלמיד חכם הוא צריך שיחלה עצמו עליו". חובה להתפלל גם על חברו וכשמדובר בת"ח הזקוק לישועה, צריך המתפלל להרגיש כאלו הוא עצמו חולה ואז התפילה היא גם על עצמו.

גם בהקשר לאברהם ואבימלך מבאר הנצי"ב ב"העמק דבר" שבעצם עיקר חובתו של אבימלך היתה לבקש מחילה ובמסגרת זו נאמר לו שיבקש מאברהם שיתפלל עליו. רק אז ברור שאכן אברהם מחל לו בלב שלם. ומבואר בגמ' בעניינם שאם אינו מוחל כשמבקשים ממנו מחילה- נקרא אכזרי וכך מוכח מהעובדה שאברהם אכן נענה לבקשה והתפלל על אבימלך. התפילה בהקשר זה מוכיחה שהמתפלל אינו אכזרי אלא רחמן וזכות זו מועילה לו שמשמים ירחמו עליו.

ניתן אולי ללמוד על מעלת המרחם מרחל אימנו כמו שאומר הפסוק (ירמיהו לא יד)

מנעי קולך מבכי... כי יש שכר לפעולתך" והביא רש"י שם: "מדרש אגדה אמר... נכנסה רחל אמרה לפניו רבונו של עולם רחמי מי מרובים רחמיך או רחמי ב"ו הוי אומר רחמיך מרובים והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי ... ולא די ששתקתי אלא שמסרתי לה סימני... אמר לה יפה למדת סנגוריא יש שכר לפעולתך ולצדקתך שמסרת סימנך לאחותך".
המבקש רחמים על חברו מעורר רחמיו של הקב"ה שרחמיו מרובים יותר ולכן נענה עוד קודם.

כשם שאברהם זכה למימוש ההבטחה לא רק בכך שהתפלל על עצמו, כך גם בכל אדם, לעיתים ההשתדלות המרובה שיעשה באופן ישיר לצורך הדבר לו הוא זקוק לא תועיל כל עוד לא יצרף להשתדלותו מעשה מצוה נוסף. לפעמים מעבר להשתדלות הנצרכת יש להוסיף זכויות שבזכותן ומכוחן נהיה ראויים להצליח.

עקרון נוסף הנלמד מכאן הוא שהנושא בעול עם חברו מועיל לא רק לחבירו אלא גם לעצמו. הדאגה לחבר מהווה "מכפיל כח" – גם החבר זוכה מכח התפילה וגם האדם עצמו שהתפלל על חברו זוכה לכך שתפילתו תענה. לשם משל אם דוד ושלמה מחפשים זיווג... דוד רואה את הצער של שלמה, הוא מתפלל עליו, מוריד דמעות.. מבקש מתחנן אנא ממך ריבונו של עולם, תראה את שלמה הבן שלך.. תראה כמה שהוא בצער.. בבקשה תשלח לו זיווג ותשמח אותו..

בזכות התפילה הקדושה של דוד הוא(דוד) יקבל את הזיווג שלו..

אומר לו הקב"ה: אתה לא שכחת את הבן שלי.. אני לא אשכח אותך!

היום י"ט בחשוון - יום יציאתו של הרב קוק למסע המושבות. הרב קוק ראה במושבות ובחלוצים את השליחים לבנין הארץ ואתחלתא דגאולה. הסכמת הרבנים לצאת עמו למסע רוממה את רוחו. העובדה שקנאי תקיף כר' חיים זוננפלד ההונגרי האמין ברעיון המסע, הייתה עבור הרב קוק אות לכך שלא כבו הניצוצות במחנה. המשלחת יצאה מיפו, למסע של למעלה מחודש ימים, למקומות יישוב שנוסדו על-ידי אנשי העלייה הראשונה והשנייה. המשלחת הגיעה למקומות יישוב בכרמל, בעמק יזרעאל ובגליל, בעמק הירדן ובאזור הכנרת ועד לעמק החולה. הרבנים היטלטלו בעגלות רתומות לפרדות, בקרונות רכבת העמק, ואפילו על גבי סירה, כדי להיפגש עם אנשי המושבות. מסעם היה ארוך ומייגע, אך כל הקשיים היו כאין בעיני הרבנים ברצונם להשיג את מטרות המסע: קירוב לבבות בין אנשי "היישוב הישן" ובין אנשי "היישוב החדש", והנחלת ערכי תורה ומצוות בקרב החלוצים והמתיישבים.

בין אם הושגו מטרות המסע בין לאו, "מסע המושבות" נהיה סמל לניסיון הידברות בין המחנות. "לא באנו להשפיע, באנו להיות מושפעים", אמר הרב קוק לאנשי מרחביה, ואכן לפי השקפת עולמו, כל קבוצה צריכה הייתה ללמוד דבר מה מ הקבוצה האחרת. אנו מחנכים לאור דמות לשיח הדדי בין המחנות גם היום.

ביום זה אנו בחמ"ד מבקשים להזכיר לעצמנו שלא נוותר על 'מסע המושבות' ונפעל לגשר על הקטבים והמחנות ברוח הרב קוק.

נתפלל לגאולת הכלל ונזכה לישועות לפרט ולכלל.
שושנה נגר